

Advies Archeologische Monumentenzorg 2011-nr. 133

Deel 1) Concept selectiebesluit archeologie

Deel 2) Beoordeling archeologisch rapport

	naam	Gemeente/bedrijf	Datum	paraaf
Aanvrager	Eric Sprangers	Gemeente Bladel	15-8-2011	
Auteur(s)	Janneke Bosman	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	29-8-2011	
Autorisatie	Ria Berkvens	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	29-8-2011	

Advies Archeologische Monumentenzorg: Concept selectiebesluit archeologie gemeente Bladel

Bevoegd gezag: Gemeente Bladel
Dhr. E. Sprangers
Postbus 11
5530 AA Bladel

Datum: 29-8-2011

Locatie: De Weijer te Hapert, gemeente Bladel

Project: *Bladel (N-B) – Hapert, De Weijer te Hapert Inventariserend archeologisch veldonderzoek* (Bilan rapport 2007- ongenummerd), auteur: A.M.I. van Waveren en E. de Boer, versie 27 november 2007.

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. drs. Janneke Bosman/mevr. R. Berkvens
Tel. 040-2594443
E-mail: J.Bosman@milieudienst.sre.nl

Concept selectiebesluit archeologie De Weijer te Hapert, gemeente Bladel

Naar aanleiding van het voornemen om woningen te bouwen in plangebied De Weijer te Hapert is een archeologisch bureauonderzoek en een waarderend booronderzoek uitgevoerd. De conclusie uit het bureauonderzoek is dat de kans op het aantreffen van vindplaatsen van jager-visser-voedselverzamelaars uit het (midden) Paleolithicum middelhoog tot laag is. De verwachting voor vindplaatsen (off-site vindplaatsen en losse vondsten) uit het Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen is eveneens middelhoog tot laag. Deze verwachting geldt alleen in het geval van een intact bodemprofiel met een meer dan 50 cm dikke A-horizont. Bewoning uit de bovengenoemde perioden wordt niet verwacht. Reden hiervoor is het voorkomen in de directe omgeving van het plangebied van meer aantrekkelijkere locaties voor bewoning zoals de ten noordoosten van het plangebied gelegen dekzandrug en de late ontginning van het plangebied. Het veldonderzoek heeft aangetoond dat alleen in het westelijk deel van het plangebied, dat in gebruik is als boomkwekerij, een recente enkeerdgrond is aangetroffen. In de andere boringen zijn voornamelijk 'akkereerdgronden' aangetroffen. De drie meest oostelijke boringen zijn verstoord. Gezien de beperkte dikte van de aangetroffen humeuze A-horizont is de veronderstelling van de onderzoekers dat eventueel aanwezige archeologische resten door verploeging en het aftoppen van het bodemprofiel verstoord dan wel opgenomen zijn in deze A-horizont. Op basis van deze gegevens wordt de archeologische verwachting bijgesteld naar laag. Er wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen.

De SRE Milieudienst stemt in met het advies ter plaatse geen vervolgonderzoek uit te laten voeren en het onderzoeksgebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling. De kans op het aantreffen van waardevolle archeologische resten lijkt hier inderdaad gering, doordat een groot deel van het plangebied laaggelegen was of een verstoorde ondergrond heeft. Ook de resultaten van het archeologisch onderzoek op het naastgelegen Kempische bedrijventerrein bevestigen de lage verwachtingswaarde voor dit plangebied. Wij adviseren dan ook om het onderzochte deel van het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

De aanwezigheid van archeologische resten, ook in gebieden met een lage verwachtingswaarde kunnen nooit geheel worden uitgesloten op basis van het uitgevoerde onderzoek. Mochten er tijdens toekomstige grondwerkzaamheden toch onverwacht archeologische vondsten en structuren worden

aangetroffen, dan dient men dit zo spoedig mogelijk bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en de gemeente te melden (Monumentenwet 1988, artikel 53).

Toelichting

Concept selectiebesluit door het bevoegd gezag

Op basis van de gegevens van het vooronderzoek stelt de uitvoerder van het onderzoek een waardering en selectieadvies op. Op grond van het onderzoeksrapport nemen Burgemeester en Wethouders een besluit ('selectiebesluit') ex art. 39/41 Monumentenwet. Hierbij wordt besloten of de vergunning verleend wordt zonder voorwaarden (vrijgeven van het terrein), of onder voorwaarden ten behoeve van het archeologisch belang. Dat kan zijn de verplichting tot het nemen van maatregelen om de archeologie in de bodem te behouden of tot het laten uitvoeren van een opgraving of archeologische begeleiding om de vindplaats voor aanvang van de bouw- of graafwerkzaamheden te documenteren.

Het al of niet opvolgen van een selectieadvies door de archeologisch uitvoerder is een besluit dat is voorbehouden aan het bevoegde gezag. Het (selectie)besluit kan dan ook afwijken van het selectieadvies. Als het bevoegd gezag concludeert dat de vindplaats behoudenswaardig is, zal de gemeente in lijn met beleidsuitgangspunten eerst moeten afwegen of de ruimtelijke plannen zodanig kunnen worden aangepast dat behoud van de vindplaats mogelijk is. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat uit van behoud van de vindplaats *in situ* (ter plekke, dat wil zeggen in de bodem). Is dit niet realiseerbaar, dan dient de aanwezige, als behoudenswaardig gewaardeerde, vindplaats te worden onderzocht door middel van een opgraving als definitieve beheersmaatregel. Als de archeologische vindplaats niet behoudenswaardig wordt bevonden- dan wel om andere redenen wordt gedeselecteerd- kan het terrein worden vrijgegeven voor de realisatie van de plannen. In sommige gevallen is aan te bevelen amateurarcheologen onderzoek te laten doen; dit kan alleen bij vindplaatsen met een negatief selectieadvies

Kwaliteit

Bij het nemen van het (selectie)besluit wordt er van uitgegaan dat de kwaliteit van het archeologisch selectieadvies gewaarborgd is. Dit betekent dat het selectieadvies moet zijn opgesteld (en gecontroleerd) door een senior KNA archeoloog en in overeenstemming is met de waardering, het gemeentelijk archeologiebeleid en vigerende selectiecriteria. Een ander uitgangspunt is dat het gehele proces voorafgaand aan het archeologische selectieadvies volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) is verlopen. Dat wil zeggen dat er in het geval van gravend onderzoek een Programma van Eisen (PvE) moet zijn geweest. Een PvE moet bovendien goedgekeurd zijn door het bevoegd gezag.

Uitvoeringswerkzaamheden zijn onderhevig aan een landelijk voorgeschreven kwaliteitssysteem (KNA). Bij de besluitvorming wordt -indien opgenomen in het Archeologiebeleid- een onderzoeksgenda betrokken die op basis van de toelichting op de archeologiekaart gesignaleerde kennislacunes is opgesteld en die ertoe moet leiden dat 'onderzoek met meerwaarde' wordt uitgevoerd, waardoor voorkomen wordt, dat er "meer van hetzelfde" onderzocht wordt.

Advies Archeologische Monumentenzorg: Beoordeling van een Archeologisch Rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Bladel
Dhr. E. Sprangers
Postbus 11
5530 AA Bladel

Datum: 29-8-2011

Locatie: De Weijer te Hapert, gemeente Bladel

Project: *Bladel (N-B) – Hapert, De Weijer te Hapert Inventariserend archeologisch veldonderzoek* (Bilan rapport 2007- ongenummerd), auteur: A.M.I. van Waveren en E. de Boer, versie 27 november 2007.

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. drs. Janneke Bosman
Tel. 040-2594443
E-mail: J.Bosman@milieudienst.sre.nl

Inleiding

Op 15 augustus 2011 hebben wij van de gemeente Bladel per email opdracht gekregen om het conceptrapport *Bladel (N-B) – Hapert, De Weijer te Hapert Inventariserend archeologisch veldonderzoek* (Bilan rapport 2007- ongenummerd), auteur: A.M.I. van Waveren en E. de Boer, versie 27 november 2007, te beoordelen.

Doel van het bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Het doel van het inventariserend veldonderzoek (karterende fase) is om het archeologische verwachtingsmodel te toetsten aan de hand van de geomorfologie, de bodemopbouw, bodemgesteldheid (intact of verstoord) en de eventuele aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Het resultaat van een IVO, zoals omschreven in de geldende Kwaliteitsnorm van de Nederlandse Archeologie, is een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden. Dit betekent, dat de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau waarop deze beslissing gefundeerd genomen kan worden.

Samenvatting van het plan en het rapport

Onderzoekskader RO: bestemmingsplanwijziging
Grootte plangebied: 2,2 ha
Onderzoekperiode: 22 november 2007 (veldwerk)
Opdrachtgever: IJzerman & Van Spréw
Opdrachtnemer: Bilan

Het plangebied ligt ten noordoosten van de kern van Hapert in de gemeente Bladel en heeft een oppervlakte van ca. 2,2 hectare. Het terrein wordt aan de noordzijde begrenst door de Industrieweg (N284) en het daaraan gelegen industrieterrein en aan de west- en zuidzijde door de bebouwing gelegen aan respectievelijk de Kuil en de Weijer. Aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen nieuwbouw ter plaatse. De aard en diepte van de nieuwbouw worden niet in het rapport besproken. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied deels in gebruik als kwekerij voor lage beplanting en

deels als weide voor paarden. In het uiterste oostelijke deel van het plangebied bevond zich een tankstation omgeven met bestrating.

Volgens de geomorfologische kaart maakt het plangebied deel uit van terrasafzettingsswelingen bedekt met dekzand (kaartenheid 3L12a). Op de bodemkaart is het plangebied vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd. Op basis van extrapolatie van de beschikbare bodemgegevens is het aannemelijk dat het plangebied ligt op de overgang van een gebied met hoge zwarte enkeerdgronden (in het westen, kaartenheid zEZ23) naar een gebied waar veldpodzolgronden (kaartenheid Hn23g) met gooreerdgronden (kaartenheid pZn23g) voorkomen.

Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) is het plangebied vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd. Op basis van extrapolatie van de beschikbare gegevens blijkt dat het plangebied ligt op de overgang tussen een gebied met een hoge archeologische verwachting in het noorden en een gebied met een middelhoge archeologische verwachting in het zuiden.

Uit het plangebied zelf staan tot op heden geen archeologische vondsten of waarnemingen in Archis beschreven. Uit het gebied met een straal van 500 meter rondom het plangebied liggen een groot aantal vindplaatsen en diverse monumenten uit de periode (midden) Paleolithicum tot in de Late Middeleeuwen. Het gaat daarbij om sporen van begravingen zoals grafheuvels uit het laat Neolithicum / midden Bronstijd, urnenvelden uit de IJzertijd en begravingen uit de Late Middeleeuwen. Ook zijn sporen van bewoning uit de periode vanaf de IJzertijd tot de Late Middeleeuwen geregistreerd. Het grootste deel van de waarnemingen betreft de perioden Bronstijd/IJzertijd en Romeinse Tijd / Vroege Middeleeuwen.

De uitgevoerde archeologische onderzoeken binnen dezelfde zone worden niet besproken.

Historische kaarten uit de 19^e eeuw laten zien dat het plangebied aan het begin van deze eeuw op de zuidelijke rand van een akkergebied lag dat in het westen en oosten begrensd werd door grasland in de beekdalen van de Kleine Beerze en het Wagenbroeksloope. Het gebied werd in het noordwesten begrensd door de Weg van Hoogeloon naar Hapert (de huidige De Kuil) waarlangs zich ter hoogte van het plangebied een boerderij bevond. Ten zuiden van het plangebied liep de Weg van Hapert naar Duizel (de huidige De Weijer).

In de loop van de negentiende eeuw is het oostelijke deel van het plangebied vrijwel geheel bebost. Het westelijke deel van het plangebied was in deze periode vrijwel geheel in gebruik als bouwland met langs de weg naar Hapert nog steeds solitaire boerderij. In de loop van de twintigste eeuw is het gehele plangebied in gebruik genomen als grasland en bouwland en zijn zowel langs De Kuil als langs De Weijer gebouwen verzeen.

Het archeologische verwachtingsmodel dat op grond van de bureauonderzoek – daarbij spelen de landschappelijke situering van het plangebied en de vindplaatsen uit de omgeving een cruciale rol - is geformuleerd, acht de kans op het aantreffen van vindplaatsen van jager-visser-voedselverzamelaars uit het (midden) Paleolithicum middelhoog tot laag. De verwachting voor vindplaatsen (off-site vindplaatsen en losse vondsten) uit het Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen is eveneens middelhoog tot laag. Deze verwachting geldt alleen in het geval van een intact bodemprofiel met een meer dan 50 cm dikke A-horizont. Bewoning uit de bovengenoemde perioden wordt niet verwacht. Reden hiervoor is het voorkomen in de directe omgeving van het plangebied van meer aantrekkelijkere locaties voor bewoning zoals de ten noordoosten van het plangebied gelegen dekzandrug en de late ontginning van het plangebied.

Om de opbouw van de bodem en eventuele bodemverstoringen vast te stellen zijn in het onbebouwde deel van het plangebied 28 boringen met een 15 cm edelmanboor geplaatst tot een diepte van maximaal 175 cm onder het maaiveld. Eén boring werd gezet met een zandguts met een diameter van 3 cm. Tijdens het karterende booronderzoek zijn in het westelijk deel van het plangebied, dat in gebruik is als boomkwekerij, in enkele boringen enkeerdgronden aangetroffen, die recentelijk zijn ontstaan door de kweek van bomen. In de andere boringen zijn voornamelijk 'akkereerdgronden' aangetroffen. De drie meest oostelijke boringen zijn verstoord. In de meeste boringen ging de A-horizont direct over in de C-horizont. Gezien de afwezigheid van een esdek en de beperkte dikte van de aangetroffen humeuze A-horizont stelt Bilan dat eventueel aanwezige archeologische resten door verploeging en het aftoppen van het bodemprofiel verstoord dan wel opgenomen zijn in de bouwvoor. In het plangebied werden geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Op basis van deze uitkomsten wordt de archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Paleolithicum tot en met Middeleeuwen naar laag bijgesteld en wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Beoordeling

Het rapport is goed leesbaar en voldoet aan de kwaliteitseisen van de archeologische monumentenzorg, de KNA 3.2 (destijds 3.1). Het kaartmateriaal is van voldoende kwaliteit. Wij kunnen ons vinden in het advies geen vervolgonderzoek uit te laten voeren, maar niet in de argumenten die daarvoor worden aangevoerd.

Volgens Bilan is de kans op het aantreffen van intacte archeologische resten gering door het ontbreken van een esdek en door de geringe dikte van de bovengrond; hierdoor zouden archeologische sporen volgens Bilan opgenomen zijn in de bouwvoor.. Uit de boorprofielen blijkt echter dat het dekzand in een groot deel van het onderzoeksgebied op 45-90 cm onder maaiveld ligt. Bovenstaand argument is dus geen goede reden de archeologische verwachting in het plangebied af te schrijven. Bovendien is op grond van de historische situatie, die beschreven wordt in het rapport, ook geen dik esdek te verwachten. Alleen het westelijke deel van het plangebied is kort in gebruik geweest als akker.

Toch zijn wij van mening dat het juist is het plangebied af te schrijven vanwege een lage archeologische verwachting. De argumenten hiervoor zijn de volgende:

- In het uiterste oosten van het onderzoeksgebied is in de boringen 10, 11 en 12 een verstoord bodemprofiel aangetroffen (zwarte boringen). Deze zijde is dus verstoord.
- Ter westen daarvan is in de boringen 6, 7, 8, 9, 18, 19, 20, 28 de overgang van de C naar de A horizon in de boringen abrupt, hetgeen kan wijzen op een verstoring van de archeologische ondergrond. Ditzelfde was ook het geval in onderzoeksgebied Kempisch Bedrijventerrein, juist ten zuidoosten van het plangebied.
- Ten westen daarvan is in een aantal boringen (5, 15, 16, 17, 23, 27, blauwe boringen) een restant van een podzolprofiel aangetroffen, hetgeen wijst op natte omstandigheden.
- Daarnaast zijn nog een aantal boorprofielen verstoord.

- De archeologische ondergrond in de boringen 1, 2, 3, 13, 14, 21 en 26 lijkt onverstoord. Daar zouden nog archeologische resten verwacht kunnen worden.

Wij hebben verder bij het rapport de volgende opmerkingen¹:

- 1.1 Administratieve gegevens, pagina 9: De oppervlakte van het onderzoeksgebied ontbreekt.
- 2.2 Geologie en landschap, pagina 13: Wij adviseren ter verduidelijking van de landschappelijke situatie een kaart met de geomorfologische situatie in te voegen.
- 2.4 bekende archeologische waarden, pagina 17/18: de archeologische onderzoeken ontbreken. Deze worden ook niet besproken, terwijl deze heel relevant zijn. Het gaat met name om het onderzoek, uitgevoerd op het Kempische bedrijventerrein.
- Bijlage 3: Boorstaten: de boringen staan door elkaar, dat komt de leesbaarheid niet ten goede.

Advies

Gezien de lange tijd die reeds verstreken is sinds het verschijnen van het rapport, stemmen wij in met het rapport *Bladel (N-B) – Hapert, De Weijer te Hapert Inventariserend archeologisch veldonderzoek* (Bilan rapport 2007- ongenummerd), auteur: A.M.I. van Waveren en E. de Boer, versie 27 november 2007.

In het advies om geen vervolgonderzoek uit te laten voeren kunnen wij ons vinden.

¹ Vanwege dat het rapport al in 2007 geschreven is, worden alleen omissies besproken, die invloed hebben op het advies.

BIJLAGE 1

Toetsingsprocedure

Rapportages worden door de SRE Milieudienst getoetst aan de in de archeologische monumentenzorg voorgeschreven kwaliteitsnormen en aan de in de beroepsgroep gangbare gedragscodes m.b.t. onafhankelijkheid en proportionaliteit. De conclusies en aanbevelingen zijn getoetst aan de verwachte waarde van de locatie en aan de verhouding tot de bestaande en de te verwachten verstoring van het bodemarchief. Indien deze toetsing leidt tot aanbevelingen om het rapport te verbeteren, hebben deze aanbevelingen alleen betrekking op meetbare kwaliteitsaspecten en niet op zaken die binnen het domein van de integriteit en wetenschappelijke verantwoordelijkheid van de rapporteur vallen. Selectie- en beleidsadviezen van de toetser zijn onderscheiden van die van de auteur van het rapport.

Bij de toetsing is – waar nodig – gebruik gemaakt van de volgende documenten:

- Erfgoedkaarten Kempen
- RCE database Archis II
- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.2 en 3.1
- Checklist SIKB beoordeling IVO verkennend, karterend en waarderend
- Checklist SIKB beoordeling PVE
- Leidraad Archeologische Standaard Boorbeschrijving
- Leidraad Archeologisch Onderzoek Beekdalen
- Leidraad IVO Karterend Booronderzoek
- Minimum- en onderzoekseisen Provincie Noord-Brabant t.b.v. archeologisch vooronderzoek in de vorm van inventariserend en waardstellend boor- en proefsleuvenonderzoek (versie 02/01/2007)
- Nationale Onderzoeksagenda Archeologie
- MemoRIA 6 en 8
- Literatuur m.b.t. de regio voorzover die aanwezig is in de bibliotheek van het Archeologisch Centrum in Eindhoven
- Gedragscode van de Vereniging van Nederlandse Archeologen